

Dağlık Frigya’da (Afyonkarahisar-İhsaniye) Ekolojik/Kültürel Alternatif Turizm Modeli

Sevgi TATAR^{1*}, Mehmet Ali ÖZDEMİR², Murat ŞEN³

1 Uşak Üniversitesi; sevgi.tatar@usak.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-8515-0398>

2 Afyon Kocatepe Üniversitesi; aozdemir@aku.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-2095-5683>

3 Akdeniz Üniversitesi; muratsen@akdeniz.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-9733-2073>

*sevgi.tatar@usak.edu.tr; Tel.: +90 0507 670 1586

Özet

Frigya, M.Ö. 7.yy’da varlığını sürdürmüş olan Frig medeniyetinin yaşamış olduğu, günümüzde, Afyonkarahisar, Ankara, Eskişehir illerinin tamamı ve Kütahya ilinin bir kısmını kapsayan bölgeye verilen isimdir. Ünlü efsanelere konu olan Frigler, dönemine göre parlak bir uygarlık kurmuştur. Frigya Bölgesi günümüze kadar ulaşan çok önemli tarihi ve turistik değerlere ev sahipliği yapmaktadır. Ekoturizm; doğal ve kültürel mirası koruyan, yörenin kalkınmasını hedefleyen, korumacı, eğitsel ve sürdürülebilir bir turizm faaliyetidir. Ekosistem özelliklerinin ekoturizm olanakları haline getirilmesi yolunda son yıllarda çevreci turizm bilinci gelişmiş, çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda bir hayli yol alınmıştır. Bu kapsamda, yüksek ekoturizm potansiyeli taşıyan pek çok alan turizme kazandırılmaya devam etmektedir. Bu çalışma; Dağlık Frigya bölgesinin Afyonkarahisar ili İhsaniye ilçesi sınırları içinde kalan bölümünün ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde bir ekoturizm alanı haline getirilmesi amacını taşımaktadır. Ekoturizm, Dağlık Frigya’nın korunup yönetilmesi için iyi bir araç olabilir. Dağlık Frigya ekosistemine zarar vermemek, ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilirken esas hareket noktası olmalıdır. Bunun için sürdürülebilir iyi bir planlama şarttır. Hedeflenen çalışmanın gerçekleştirilmesi halinde, yörenin ulusal ve uluslararası düzeyde önemli bir ekoturizm alanı olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dağlık Frigya, Ekoturizm, Sürdürülebilirlik, Afyonkarahisar

Ecologic/Cultural Alternative Tourism Model for Highland Phrygia (Afyonkarahisar-İhsaniye)

Abstract

Phrygians is an important civilization that has founded a brilliant state in Anadolu in the 7th century BC. Today the Phrygian region includes the entire cities of Afyonkarahisar, Ankara, Eskişehir, and part of Kütahya. Phrygians who had exhibited a particularly advanced civilization in history have left behind significant works, especially in the field of architecture. In that sense, the Phrygian Region is home to very significant historical and touristic assets. Assuming that it includes ecologic/cultural tourism activities; ecotourism can be defined as a protective, educational, and sustainable tourism activity that preserves the natural and cultural heritage and is aimed at developing the local public. This study is aimed at identifying the ecotourism potential of the Highland Phrygia that remains within the boundaries of İhsaniye town of Afyonkarahisar, making use of such potential and turning the place into a national and international arena for ecotourism. The activities related to ecotourism must be based on the principle of avoiding any damage to the Highland Phrygia ecosystem. Accordingly, it is very important to prepare a good and sustainable management plan. If the ecologic/cultural alternative tourism model can be implemented in the study site, it will be possible to make the place an important area of ecotourism at national and international levels.

Key Words: Highland Phrygia, Ecotourism, Sustainability, Afyonkarahisar

1 Giriş

Ekoturizm kavramının ilk ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır (Kaymaz, 2018). Bunlardan ilk olarak, bu kavramın 1965 yılında Hetzer tarafından ortaya konduğu tespit edilmiştir (Blamey, 2001). Hetzer, ekoturizmi ‘ekolojik turizm’ olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre ekoturizm; “Genellikle kuşlar, vahşi yaşam, manzaralı alanlar, resifler, mağaralar, fosil içeren alanlar, arkeolojik sitler, sulak alanlar ve nadir bulunan ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan türler gibi doğal ve kültürel kaynaklar temelli bir turizm çeşididir” (Björk, 2000). Diğer bir görüşe göre ise ekoturizm ilk olarak; 1983 yılında Hector Ceballos Lascurain tarafından ortaya atılmıştır. Lascurain ekoturizmi; ‘doğadan zevk alma ve doğanın kıymetini bilme’ olarak tanımlamıştır (Kılıç ve Kurnaz, 2010).

1993 yılında Lascurain bu tanımlamayı daha bilimsel bir hale getirip, “turistler, sakinler, tedarikçiler ve yöneticiler ve pek çok işlevler de dahil olmak üzere birçok aktörün entegrasyonunu içeren karmaşık bir fenomen’ olarak belirlemiştir (Lascurain, 1993). Honey ise ekoturizmi çok geniş bir şekilde tanımlayarak, “koruma ve bilimsel araştırma finansmanı, kırılgan ve bozulmamış ekosistemleri koruma, kırsal topluluklara zarar verme, yoksul ülkelerde kalkınmayı geliştirme, ekolojik ve kültürel duyarlılığı geliştirme, seyahat endüstrisinde çevre bilincini ve sosyal vicdani öğrenmeyi geliştirme ayrımcı turistleri tatmin etmek ve eğitmek ve bazılarında göre dünya barışını inşa etmek için dünyanın her yerinde her derde deva” olarak belirtmiştir. Ekoturizm genel olarak yerel kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlarken aynı zamanda doğal ekosistemin korunmasını amaçlamaktadır (Ross ve Wall, 1999). Ekoturizmi Turoğlu ve Özdemir (2005) ise, “doğal ve kültürel miras konulu, ziyaretçi ve yerel halkın menfaatlerini gözetin, korumacı ve eğitsel, sürdürülebilir turizm faaliyetleridir” şeklinde tanımlamıştır. Uluslararası bir dernek olan Ekoturizm Derneğinin tanımına göre ekoturizm; “Yerel halka faydalı doğal kaynakların korunması için ekonomik fırsatlar üretirken ekosistemin bütünlüğünü değiştirmemeye özen göstererek çevrenin kültürünü ve doğal tarihini anlamaya, çevreyi korumaya ve yerel halkın refahını sürdürmeye karşı sorumlu doğal alanlara yapılan seyahat”tır (Goeldner ve diğ., 1999, Butcher, 2007, Orams, 1995).

Ekoturizmin özellikleri Pratiwi’ye göre (2000) şu şekildedir:

1. Turist Tipi: Doğal alanlara ve kültürel çevrelere seyahati seven, yerel kültürleri ve bölgeleri öğrenme ve değerini anlama isteğinde olan kişilerden oluşur.
2. Yer: Genellikle doğal, bazen koruma alanları veya kültürel çekicilikleri kapsar.
3. Faaliyetler: Çevreye en düşük etki ile kaynakların kullanılması ve çevresel eğitimin desteklenmesine dayanır.
4. Olanaklar: Çevre dostu teknolojilerin ve yerel kaynakların kullanımını gerektirir.
5. Gelişme Yaklaşımı: Ekonomik gelişme ile koruma amaçlarının birleştirilmesine dayanır.
6. Gelişme Süreçleri:

a-) Toplum ve çevre üzerinde en az seviyede olumsuz etkiler oluşturmalı ve tüm yerel halkı aktif olarak kapsamalıdır, b-) Yerel topluluğa ekonomik faydalar sağlamalıdır.

Yöresel ekonomiye fayda sağlayabilir, çevreye saygılı bir turizm türü olan ekolojik/kültürel turizm alanında yapılacak olan bu çalışma için, Afyonkarahisar ili İhsaniye ilçesi sınırları içinde kalan Dağlık Frigya bölgesi seçilmiştir. Doğal kaynakların hızla tükenmekte olduğu dünyamızda, var olan bilinçsiz ve plansız tüketimin önüne geçmek ve turizmin coğrafi çevreye uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamak bu çalışmanın asıl amacını oluşturmaktadır. Barındırdığı zengin doğal ve kültürel değerleri ile Dağlık Frigya bölgesi çok önemli ekolojik/kültürel turizm seçeneklerine sahiptir.

Ekoturizm; doğal ve kültürel miras konulu, ziyaretçi ve yerel halkın menfaatlerini gözetin, korumacı ve eğitsel, sürdürülebilir turizm faaliyetleridir.

Ekoturizmin hedefleri;

- Doğal ve kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katkıda bulunmak
- Halkın refah seviyesini yükseltmek
- Yörenin doğal ve kültürel mirasını turistlere tanıtmak
- Gruplara olduğu kadar, bağımsız turistlere de en iyi imkânları sunmak
- Geri kazanılması mümkün olmayan kaynak kayıplarını en aza indirmek,
- Turizm yönetimi ve ilgili organizasyonlarda yerel halkın katılımcı rol alması,
- Turiste tanıtmaya-bilgilendirme, yerel halka ise kültürel, sosyal ve ekonomik gelişme hizmeti getirmek,
- Turistlerin olduğu kadar yerel halkın da sürdürülebilir turizm konusunda bilinçlenmelerini sağlamak,
- Ekoturizm faaliyetlerindeki iş imkânlarını tekelcilikten kurtarıp, yerel halk ile ilgili kurum ve kuruluşlara eşit olarak yayarak geliri dağıtmak,
- Turizm faaliyetlerinin her anlamdaki olumsuz etkilerini en aza indirmek.

Bu hedefler ekoturizm faaliyetlerinin temel esaslarıdır. Bu esasların gerçekleştirilmesi için bazı şartların sağlanması gerekmektedir. Bu şartlar aslında ‘Bu yöre için ekoturizm iyi bir seçenek midir’ sorusunun cevabını verecektir.

Ekoturizm uygulama alanı şu şartları taşımaktadır:

- Doğal ve kültürel miras potansiyeli,
- Altyapı ve teknik organizasyonların yeterliliği,
- Kamu ve özel sektörün ve yerel halkın ekoturizm duyarlılığı,
- Yerel halkın sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri,

Konuyla ilgili mevcut kanun ve kuralların yetkin ve uygunluğu önemlidir ve ekoturizm faaliyetlerinin uygunluğu hakkında bu hususların değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmenin sonucu, uygulama sahası için ekoturizm faaliyetleri için bir yönlendirme aracı olacaktır (Schaller, D.T., 1995, Shepherd, N., 1994, Shores, J.N., 1999-2001).

Ekoturizm gün geçtikçe önem kazanan bir turizm çeşididir. Bu bağlamda yapılan ekolojik/kültürel turizm etkinliğinin ekolojik dengeye zarar vermeden, coğrafi çevreye uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi, bir yandan da eğer koşullar uygunsa işgücü istihdamı sağlanarak ülke ekonomisine katkıda bulunması önemlidir. Bu kapsamda ekoturizm alanında pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır.

Özdemir ve Tatar (2013), tarafından yapılan “Işıklı Gölü Ekoturizm Yönetim Planı” bu alanda yapılmış bir çalışmadır. Literatürde yer alan bu çalışma; ekoturizm önerileri ve sürdürülebilir ekoturizmin gerçekleştirilmesi için gerekli olan yönetim planının nasıl oluşturulacağına dair önemli bir kaynak durumundadır.

“Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın, Özel Çevre Koruma Bölgeleri Biyolojik Çeşitlilik Araştırma ve Doğal Sit Alanları (Afyon Bölgesi)” adlı çalışma, doğal bir sit alanı olan Dağlık Frigya bölgesinin tüm özellikleri bakımından incelenmesi adına önem taşımaktadır.

Turoğlu ve Özdemir, H. (2005) “Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi” konulu çalışma, yöre için ekoturizm önerileri getirmektedir.

Çıracı H., Turgut, S., Kerimoğlu, E., (2008), “Sürdürülebilir Turizm Gelişimi İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi: Frig Vadisi Örneği” adlı çalışma ekoturizm planlamasının yönetsel açıdan gerçekleştirilmesine dair önerilerde bulunması açısından önem taşımaktadır.

Aşılıoğlu F., Memlük, Y., (2010), Frig Vadisi Kültür Mirası Alanlarının Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi isimli çalışma ise Dağlık Frigya bölgesinde ekoturizm faaliyetleri planlanırken kültürel miras alanlarının belirlenmesine kaynak teşkil etmektedir.

2 Yöntem

Çalışma alanında ekolojik/kültürel turizm modeli kapsamında çeşitli alternatifler belirlenmiştir. Bunlar; ekolojik köy, seracılık yöntemiyle çiçek ve sebze yetiştiriciliği, keçi sütü ve keçi peyniri üretimi, biyogaz enerjisi üretimi, mevcut Frig Yolu rotalarında trekking ve bisiklet sürüş etkinlikleri, fotosafari, Frig vadileri arkeolojik kalıntılarında kültür turları, yaban hayatı gözlemciliği, çadır ve karavanlı kampçılık, oryantiring, manzara seyri, bilimsel tur, kaya tırmanışı, tabiat eğitimi, atlı gezi, doğa temalı şenlikler, ekolojik turlar, köy pazarı, Frig çömlek atölyesi, Frig kilim atölyesi, yöre halkının katılımıyla faaliyete geçirilecek, özellikle kadın istihdamına yönelik yöresel odaklı bir kooperatif kurulması yoluyla üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması şeklinde önerilmiştir.

Dağlık Frigya bölgesinde bahsedilen ekolojik/kültürel turizm faaliyetleri gerçekleştirildiğinde; yöre ekosistemine zarar verilmeden, ekolojik dengeye uyumlu, aynı zamanda yöre halkının üretim faaliyetlerine ekonomik ve kültürel katkı sağlanmasının amaçlandığı bir ekolojik/kültürel turizm modeli ortaya konulacaktır.

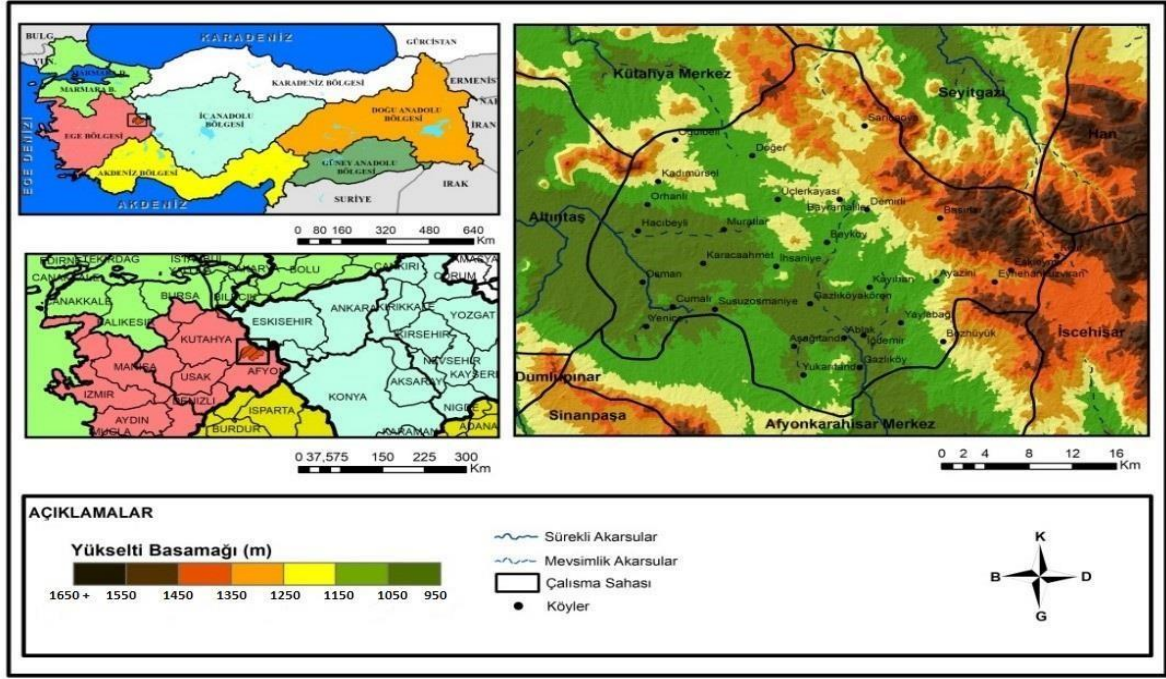
Bu çalışmada ‘betimsel araştırma’ yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma yönteminde, ‘hali hazırda var olanların, yaşananların, ne olduğunun betimlenip açıklanarak ortaya konulması olarak ele alınabilir.’ Varlığı devam etmekte olan olaylar ele alındığından araştırma betimseldir. Betimsel araştırmalarda, üzerinde çalışılan doğal ve toplumsal olguları kontrol etme etkinliği bulunmamaktadır. Araştırmacı olgulara müdahale etmeyip ve onların akışını engellememektedir. Onun gelişme ve değişimini sağlayacak herhangi bir etkinlik yapmamaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2016).

Çalışmada, Afyonkarahisar ili İhsaniye ilçesinde bulunan Dağlık Frigya bölgesi ekoturizm potansiyelinin tespit edilip, mevcut durumunu ortaya koyabilmek için, sayısal harita verileri kullanılarak fiziki tabanlı haritalar oluşturulmuştur. Arazi çalışmaları ile bu haritaların doğruluk oranları artırılarak, fotoğraflar, tablolar ve şekillerle desteklenmiştir. ArcGIS adlı CBS programının 10.5 versiyonu kullanılarak lokasyon haritası, yükselti basamakları haritası ve Dağlık Frigya Ekoturizm Alternatifleri haritası oluşturulmuştur. Çalışmaya altlık oluşturacak topografik haritalar ArcGIS 10.5 yazılımı yardımıyla sayısallaştırılıp UTM projeksiyon sistemine göre geometrik düzeltmeleri yapılmıştır. Çalışmanın sonunda Swot Analizi yapılarak çalışma artı ve eksi yönleriyle değerlendirilmiştir.

3 Bulgular ve Tartışma

3.1 Çalışma Sahasının Konumu ve Fiziki Coğrafya Özellikleri

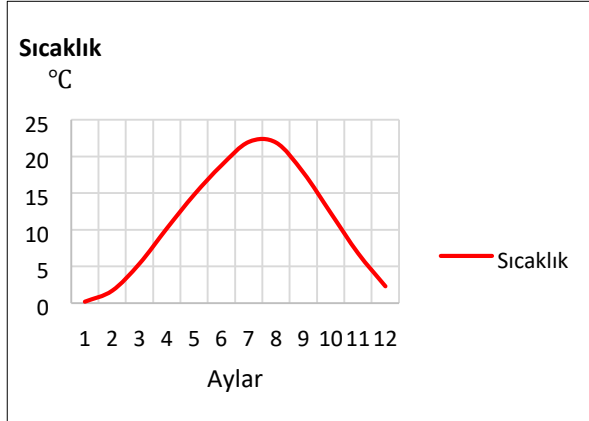
Dağlık Frigya, geniş anlamda Afyonkarahisar, Eskişehir, Kütahya, Ankara ve Bilecik'e kadar uzanmaktadır. Çalışma alanı olarak belirlenen Dağlık Frigya, ülkemizde Ege Bölgesi İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Afyonkarahisar ili İhsaniye ilçesi sınırlarında bulunmaktadır. Çalışma sahası ortalama 909 km²'lik bir alan kaplamaktadır (Şekil 1). Çalışma alanını oluşturan İhsaniye ilçesi nüfusu 2018 verilerine göre 28.603 kişidir. Merkez 3994 kişi, köy nüfusu toplam 24.609 kişi olup ilçeye bağlı 27 adet köy bulunmaktadır. Dağlık Frigya bölgesi geçmişten günümüze çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. M.Ö. 7. ve 12.yy arasında Friglerin hüküm sürdüğü alanda, daha sonra Pers, Hellen, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı hâkimiyeti görülmüştür.

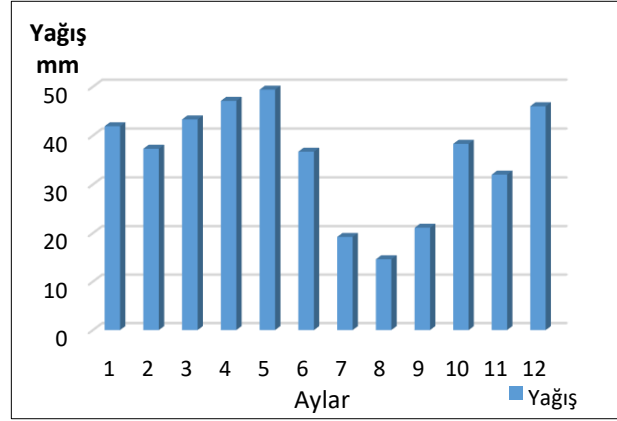
Şekil 1: Dağlık Frigya (Afyonkarahisar-İhsaniye) Yer Bulduru Haritası

3.1.1 Klimatik Özellikler

Çalışmamızda iklim özelliklerinin açıklanmasında, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü çeşitli istasyonlara ait rasat değerleri kullanılmıştır. DMGM verilerine göre inceleme sahasında; Afyonkarahisar ili yıllık ortalama sıcaklık değeri 11.2 °C İhsaniye ilçesi yıllık ortalama sıcaklık değeri 9.9 °C dir. Yıllık ortalama toplam yağış miktarı Afyonkarahisar'da 436.4 mm, İhsaniye'de ise 406.1 mm'dir. Bu genel karakteriyle, karasal iklim tipinin özelliklerine uymaktadır (Şekil 2,3). Bitki örtüsü genel olarak karasal iklimin tipik bitki örtüsü olan bozkırdır. Dağlık kesimlerde karaçam, ardıç ve meşe türleri görülmektedir.

Şekil 2: Afyonkarahisar Aylık Ortalama Sıcaklık Grafiği

Şekil 3: Afyonkarahisar Aylık Ortalama Toplam Yağış Grafiği

3.1.2 Fiziki Özellikler

Eskişehir, Kütahya ve Afyonkarahisar illeri sınırları arasında yer alan Dağlık Frigya bölgesinin, Afyonkarahisar İhsaniye ilçe sınırları içinde kalan kesimi, yükseltisi 1250-1500 metrelerde yer alan bir plato özelliği göstermektedir. Yüksek yerlerin havza tabanı ile olan sınırlarını çoğu kez tektonik hatlar belirlemekte olup, bu sahalar özellikle Neojen'den itibaren yükselmeye başlamış, yükselme Kuvaterner'de de devam etmiştir (Şekil 4). Dolayısıyla bugünkü yükseltiler esas şekline Kuvaterner'de ulaşmıştır (Ardos, 1978).

Tablo: İhsaniye Hayvan Üretimi

Hayvan Türü	Yıl	Adet
Siğir	2018	27.899
At ve eşek	2018	256
Koyun	2018	436.574
Keçi	2018	13.568

Çalışma alanında sanayi faaliyetleri yeterli düzeyde değildir; ancak bölge termal turizm açısından önem taşımaktadır. İhsaniye ilçe sınırlarında bulunan Gazlıgöl Termal Kaplıcaları özellikle bölgede termal turizm faaliyetlerinin yoğun olarak yapılmasını sağlamaktadır.

Sağlık turizmi içerisinde yer alan termal turizm, sıcak ve soğuk mineralli suların sağlık amacıyla içme ve dış uygulamalarla kullanılması için turistlere sunulan ulaşım, konaklama ve ağırlama ihtiyaçlarını da kapsayan bir turizm çeşididir (Doğaner, 2001).

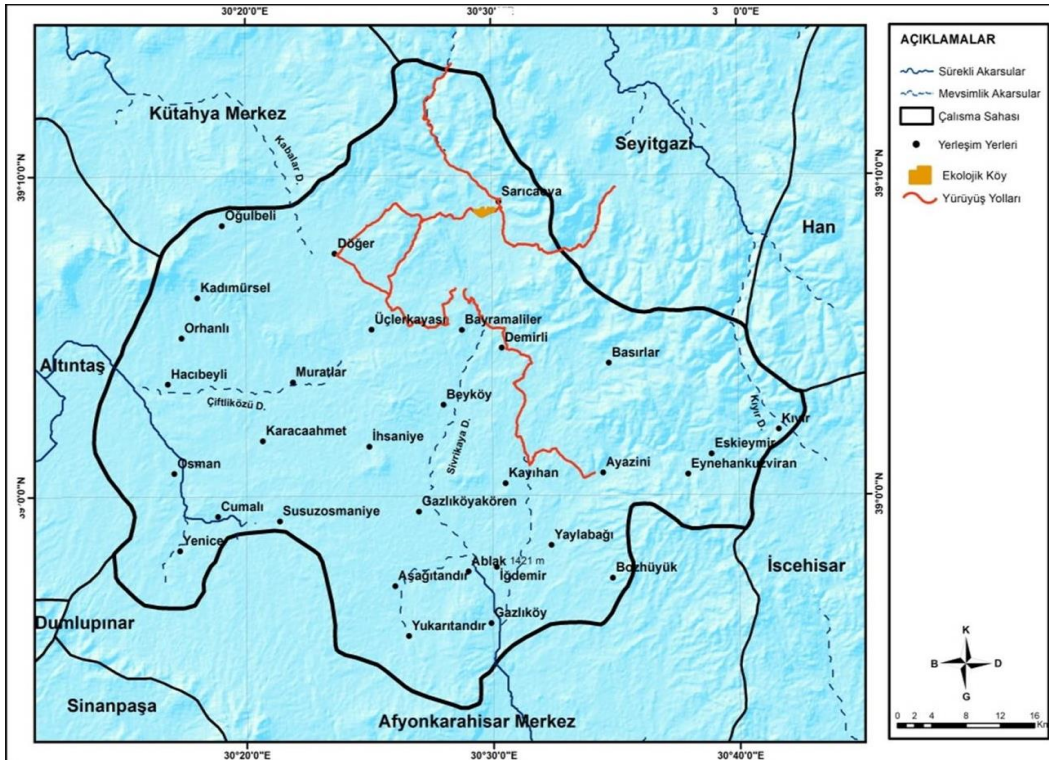
Gazlıgöl kaplıcasının 45-68 °C sıcaklıktaki suyunun debisi 9 lt/sn.dir. Kimyasal özelliği ise hiperterm, hipotenik, alketiir karbonatlı ve hafif radyoaktif bileşiminden oluşmaktadır (www.afyon.ktb.gov.tr). Kaplıca Afyonkarahisar ovasının kuzeybatısını sınırlayan ve kuzeye doğru uzanan faylanmalar sonucu çökmüş bir havza içerisinde yer almaktadır. Su debileri ve su sıcaklığı zaman içerisinde değişimle birlikte 40-65 °C arası değişim gözlenmiştir. Kızılay Maden Suyu İşletmesi'nin Gazlıgöl'de bulunması bölgede çıkan termal kaynaklar içerisinde içme niteliği taşıyanların da olduğunu ortaya koymaktadır (Özdemir, 2001). Gazlıgöl Termal kaplıcaları özellikle yerli turistin yoğun olarak rağbet gösterdiği bir sağlık turizm bölgesi olarak önem taşımaktadır.

3.2 Dağlık Frigya (Afyonkarahisar-İhsaniye) Bölgesinde Alternatif Ekoturizm Önerileri

Ekoturizm çevreye saygılı, yöresel ekonomiye fayda sağlayabilir bir turizm türüdür. Çalışma alanında ekoturizm kapsamında çeşitli alternatifler belirlenmiştir. Bu alternatifler; ekoturizm potansiyeli açısından önemli bir alan durumunda olan Frigya Bölgesi'nde detaylı arazi gözlemleri gerçekleştirilerek, dünyada ve Türkiye'deki örnekleri baz alınarak belirlenmiştir. Arazi gözlemleri yapılırken, yöre halkının mevcut sosyo-kültürel yapısı da göz önünde bulundurulurken, halkın ekonomik anlamda da kazanç sağlayabileceği sürdürülebilir bir ekoturizm planlaması yapılmaya çalışılmıştır.

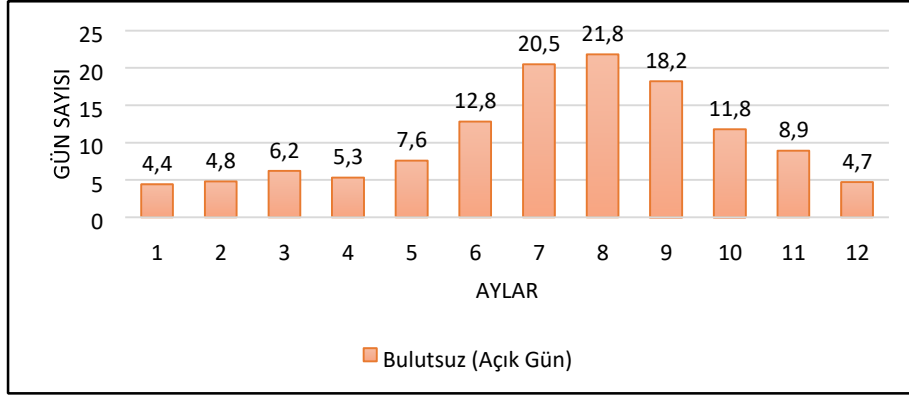
3.2.1 Ekolojik Köy kurulması

Ekolojik köy, insanın barış içinde uyumlu bir yaşamı gerçekleştirmek üzere ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerini çevreyle bütünleştirdiği bir yerdir. Yapılan arazi incelemelerinde; 39.148110 ° kuzey, 30.494576 ° doğu koordinatlarına sahip olan yaklaşık 30 hektarlık bir alanda, Sarcaova ve Bayramaliler köyü yakınında bir ekolojik köyün kurulmasının uygun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 7). Bu tespit yapılırken, belirlenen alanların orman vasfını yitirmiş, herhangi bir yerleşim ya da tarım alanı olmayan bir özellik taşıması göz önünde bulundurulmuştur. Ekolojik köy içinde ziyaretçilerin konaklamalarını sağlamak amacıyla doğal dokuya özdeş bungalov tipi otuz adet mesken inşa edilmesi uygundur. Bungalov sayısının belirlenmesinde alanın genişliği ve bungalovlardan yararlanma biçimi ön planda tutulmuştur.

Şekil 7: Dağlık Frigya Ekoturizm Alternatifleri Haritası

Meskenlerin ısınma ve elektrik ihtiyacının ise biyoenerji ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynakları ile karşılanması öngörülmektedir (Şekil 4). Bu anlamda bölgenin güneş enerjisi potansiyeline bakıldığında bu bakımdan uygun olduğu görülmektedir (Şekil 8).

Şekil 8: Afyonkarahisar'da bulutsuz (açık gün) sayısı.

Grafiğe göre yıl içerisinde toplamda 127 gün bulutsuz (açık) gün olarak geçtiği görülmektedir. Bu durumda çalışma alanı güneş panelleri için oldukça uygun bir ortam özelliği taşımaktadır.

Ekolojik köy içinde yapılacak olan seracılık faaliyetlerinde, köyün ihtiyacının karşılanacağı ve ziyaretçilerin tarım faaliyetlerini gerçekleştireceği sebze, meyve ve çiçek üretimi gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir (Şekil 9).

Ekolojik köyün doğaya herhangi bir zarar vermemesi amacıyla bir 'katı atık dönüşüm istasyonu' kurulması aynı zamanda çalışma alanı yakınında yer alan, Sarıcaova, Döğür, Bayramaliler, Üçlerkayası, Demirli gibi çevre köylerin katı atıklarının da bertaraf edilmesi için uygun olacaktır.

Şekil 9: Sarıcaova Köyü yakınında ekolojik köy kurulması öngörülen alandan bir görünüm

TÜİK verilerine göre İhsaniye'de 2018 itibarıyla yıllık 612.264 ton keçi sütü (kıl keçisi ve diğerleri) üretilmiştir (www.tuik.gov.tr). Keçi yetiştiriciliği bölgenin dağlık ve engebeli alanlarında yapılmaktadır.

Ekolojik köy içinde oluşturulacak işletmede, Dağlık Frigya bölgesine uyum sağlaması nedeniyle keçi yetiştiriciliği gerçekleştirilip, keçi peyniri ve keçi sütü elde edilmesi amaçlanmaktadır. Süt keçiciliğinin teşvik edilmesi keçi türlerinin az su tüketen bitkilerle beslenebilmesi nedeniyle bölgedeki su havzalarının korunması anlamında önemi büyüktür. Keçi yetiştiriciliği atıklarından ise biyoenerji üretimi şeklinde faydalanılması planlanmaktadır.

Ekolojik köyün, yılın belli dönemlerinde, doğa, çevre ve engelli eğitimi vb. alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine ücretsiz olarak ev sahipliği yaparak, sosyal sorumluluk misyonu taşıması öngörülmektedir. Bu durumda hem toplum için önemli bir görev yerine getirilecek hem de Dağlık Frigya'nın tanıtımına katkıda bulunulacaktır.

3.2.2 Doğal ve Kültürel Aktiviteler

Dağlık Frigya Bölgesi binlerce yıldır önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olduğundan çok önemli antik alanlar barındırmaktadır. Özellikle antik dönemlerde, bölgede var olan önemli coğrafi şekillerden olan ve kalker temelli tüf kayaların rüzgâr ve yağışla aşınması ile oluşan peri bacaları oyularak yaşam alanları meydana getirilmiştir. Bölgede Frigyalılardan kalma çok sayıda kaya mezarları, anıtlar, tapınaklar yerleşim alanlarıyla birlikte aynı zamanda, Roma ve Bizans dönemine ait dini yapılar, kiliseler, mezarlar bulunmaktadır. Bu eserler geniş bir alanda yayılım göstermektedir. Antik alanların en çok bulunduğu köyler Ayazini, Üçlerkayası,

Demirli köyleri ile Döğer kasabasıdır. Bunlardan en göze çarpanlar; Ayazini Oyma Kilisesi, Aslantaş, Yılantaş, Büyük Kapıkaya, Küçük Kapıkaya, Maltaş, Memeç Kayalıkları, Üçlerkayası Peribacaları ve Demirli Peribacaları özellikle görülmeye değer alanları oluşturmaktadır (Şekil 10,11). Bölge çok önemli kültürel mirası barındırmasının yanında, eski çağlarda Türkmen Dağı'nın faaliyetleri sonucu meydana gelen volkanik tüf arazisi üzerinde doğal yollarla oluşmuş olan peri bacalarına sahiptir. Peri bacaları çalışma alanında geniş bir yayılım göstermektedir. Bu durum bölgenin çok önemli bir ekoturizm alanı olmasına olanak sağlamaktadır.

Şekil 10: Dağlık Frigya'da bulunan Aslantaş anıtı Frigyalılardan kalma çok önemli bir eserdir.

Şekil 11: Dağlık Frigya'da çok özel coğrafi oluşumlar olan peribacaları çok geniş bir alanda görülmektedir. (Üçlerkayası Köyü)

Ekolojik köy misafirlerinin aynı zamanda Dağlık Frigya bölgesini tanınması, doğal ve yaban hayatını gözlemleyebilmesi yanında arkeolojik alanları ve kültürel miras sayılan eserleri ziyaret edebilmeleri için belli programlar dâhilinde aşağıda belirtilen etkinliklerin düzenlenmesi hedeflenmektedir.

- Gün içinde doğal ve kültürel alanlara trekking ve bisiklet turları, kültür turları düzenlenmesi,
- Doğa sporları etkinlikleri (Kamping, dağcılık, kaya tırmanışı vs)
- Fotosafari etkinlikleri
- Kuş Gözlemi
- Bölgedeki göllerde kano ve tekne turları, su sporları.
- Köy içerisinde belirlenecek en uygun alanda doğal dokuya uygun bir amfi tiyatro inşa edilip görsel sanatlar ve sunumları, müzikli eğlence ve interaktif etkinlikler gerçekleştirilmesi
- Çevre bilinci oluşturmak adına çöp toplama vb. etkinlikler

- Kültür bilinci geliştirmek ve Dağlık Frigya bölgesinde kaçak kazıları engellemek adına toplantılar düzenleme
- Rehber eşliğinde jeoarkeolojik alanların tanıtılması için etkinlikler

Bunun yanında bölge trekking faaliyetleri açısından da oldukça uygun bir yapıda olup, Dağlık Frigya bölgesinde antik yürüyüş yolları ve Frig eserlerinin görülebileceği yürüyüş ve bisiklet parkurları uluslararası standartlara uygun olarak işaretlenmiştir. Yürüyüş ve Bisiklet Yolu'nun toplam uzunluğu yaklaşık 506 km'dir.

Üç noktadan; 1-Gordion (Polatlı, Ankara), 2-Seydiler (Afyonkarahisar) ve 3-Yenice Çiftliği (Ahmetoluğu Köyü-Kütahya) başlayıp Frig Vadilerine giren Yol, Friglerin kalbi Yazılıkaya'da birleşir. Yolun ana parkurlarının yanı sıra parkurları birbirine bağlayan bağlantı yolları ve alternatif yollar da bulunmaktadır.

Bu alanda gerçekleştirilen faaliyetler, bölge valiliklerinin eşgüdümünde kurulan Frigya Kültürel Mirasını Koruma ve Kalkınma Birliği (FRİGKÜM) tarafından desteklenmektedir. Yol ayrıca, bölgenin özgün dokusundan dolayı UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından da tanınmaktadır.

Frig Yürüyüş ve Bisiklet Yolu'nun çalışma alanı sınırları içinde kalan rotalarından on adet parkur Dağlık Frigya Ekoturizm Alternatifleri haritasında işaretlenmiştir.

Bu parkurlar; Rota 1-14A-Aslankaya-Urumkus, Rota 1-14-Aslankaya-Döğler, Rota 1-13-Burmeç-Aslankaya, Rota 1-18-Sarıcaova-Gökbahçe, Rota 1-10-Ayazini-Köhnüş Vadisi, Rota 1-12-Demirli-Burmeç, Rota 1-16-Urumkus Yaylası-Sarıcaova, Rota 1-11 Köhnüş Vadisi-Demirli, Rota 1-17-Sarıcaova-Asmainler Vadisi-Bağlantı Yolu, Rota 1-15-Döğler- Urumkus Yaylası olarak bulunmaktadır

Profesyonel olarak belirlenmiş ve işaretlenmiş olan bu parkurlar, Dağlık Frigya kültürel mirası eserler ve zengin doğal güzellikleri ile ekolojik köy ziyaretçileri için oldukça önemli trekking ve bisiklet faaliyet alanları durumuna gelecektir.

3.3 Swot Analizi

SWOT analizi incelenen sürecin veya durumun güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri tespit etmekte kullanılan bir tekniktir. Bilimsel anlamda durum analizi yapmaya imkân sağlayan tekniklerden birisidir. Swot analizi stratejik öneme sahip bir çalışma olarak da nitelendirilebilir. SWOT analizi ile çalışma alanının; güçlü yönlerini, zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini analiz eder ve bunlara karşı önlem alır (Çoban ve Karakaya, 2010). Çalışma alanı için uygulanan SWOT analizi ile şu sonuçlar elde edilmiştir.

3.3.1 Güçlü yönler (S)

- Frigya medeniyetine ait pek çok tarihi eser ve yapıların çalışma alanında yer alması
- Çalışma alanında yer alan doğal peyzaj zenginliği
- Yaban hayatı ve yaşam alanlarının varlığı
- Suyu dayalı ve çeşitli rekreasyonel faaliyetlere potansiyel oluşturması
- Yörede ekoturizme yönelik kullanılacak doğal ve kültürel zenginlikler
- Yöre halkı ile yapılan görüşmelerde halkın ekoturizm faaliyetlerine katılım göstermeye istekli olması
- Yörede izlerini taşıyan Frig medeniyeti tarihinin MÖ 7. Yüzyıla kadar uzanması, dolayısıyla köklü bir geçmişe sahip olması
- Foto safari olanağına sahip alanların varlığı
- Yöre ve çevresine rahat ulaşım imkânı

3.3.2 Zayıf Yönler (W)

- Ekoturizme yönelik tanıtım ve pazarlamanın çok yetersiz olup ihtiyaçlara cevap verememesi
- Turistik hizmet sektörünün gelişmemiş olması
- Yöredeki el sanatlarının ve geleneksel ürünlerin tanıtım eksikliği
- Ekoturizm etkinlikleri için eğitimli kalifiye eleman eksikliği
- Tur organizasyonlarının eksikliği
- Ekoturizme yönelik bilgi ve bilinç yetersizliği

3.3.3 Fırsatlar (O)

- Alternatif turizm türleri potansiyelinin yüksekliği, farklı ekoturistik aktivitelere olanak vermesi
- Yöre ve çevresinin ekoturizme yönelik ilgi çekiciliği
- Koruma ve restorasyon çalışmalarıyla uygun hale getirilebilecek yörenin kültürel ve doğal dokusu

3.3.4 Tehditler (T)

- Toprak erozyonunun doğal çevreye verdiği zararlar, seller, heyelanlar
- Çevre ve göl kirliliği
- Bilinçsiz tarım ve hayvancılık faaliyetleri
- Planlama yapılmadan gerçekleştirilecek ekoturizm faaliyetleri ile alanın doğal yapısının bozulma riskinin olması

4 Sonuç

İnşa edilecek otuz adet bungalov tipi evin belirli sayılarda olmak kaydıyla, pansiyon, hostel, apart ve tek daire özelliğinde olması düşünülmüştür. Bunun yanında gelen ziyaretçilerin yalnızca bungalov evlerde değil, yöre halkının yaşadığı köy evlerinde belirli şartlar sağlanarak yöresel koşullarda ağırlandırılması öngörülmektedir.

Tüm bu faaliyetler gerçekleştirildiğinde, Dağlık Frigya bölgesinin tanıtımı etkin bir şekilde gerçekleştirilip, uygun bir konaklama ve ekolojik turizm/kültür turizmi modeli oluşturulacağından bölge ekonomisine önemli bir katkı sağlanabilecektir. Ekoturizm/kültürel turizm faaliyetleri gerçekleştirilirken Dağlık Frigya bölgesinin doğal yapısına ve tarihi dokusuna zarar vermemek öncelikli olarak önemlidir. Bu çalışmada Dağlık Frigya (Afyonkarahisar-İhsaniye)'da ekoturizm potansiyeli araştırılarak sonuçlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Yörede ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için doğru ekoturizm hedefleri seçilmeli ve o hedefler için ekoturizm projeleri geliştirilmelidir. Dağlık Frigya için ekoturizm projeleri, gerekli bilimsel ve teknik yeterliliğe sahip, kamu ve özel sektör tarafından desteklenen multidisipliner bir ekip tarafından gerçekleştirilmelidir.

Üretilen projelerin;

- Ekoturizm temel hedeflerini esas almaları,
- Projelerin verimli uygulanabilmesindeki temel prensipler doğrultusunda kontrol ve takibinin yapılmasının göz ardı edilmemesi gerekir.

Çalışmada öngörülen ekolojik köyün gerçekleştirilmesi durumunda, elde edilmesi beklenen temel çıktı; kültürel mirasın ve ekosistemin birlikte korunmasıdır.

5 Kaynakça

- Anonim. (2004). *Serban Barajı ve sulaması tesis tanıtma föy*. Afyonkarahisar: DSİ 183 Şube Müdürlüğü.
- Anonim. (2019, 20 Ağustos) Erişim adresi http://www.webnaturel.com/index.asp?alt_cat_id=61&cat_id=7&ayrintiid=1512, 20 Ağustos 2019 tarihinde erişildi.
- Anonim (2019, 20 Eylül). Erişim adresi <http://www.frigyolu.com>. 20 Eylül 2019 tarihinde erişildi.
- Ardos, M. (1978). *Afyonkarahisar bölgesinin jeomorfolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.2418.
- Aşılıoğlu F. ve Memlük, Y. (2010). Frig Vadisi kültür mirası alanlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 185-197
- Butcher, J. (2007). *Ecotourism, NGOs and development: a critical analysis*. New York: Routledge.
- Björk, P. (2000). Ecotourism from a Conceptual Perspective, an Extended Definition of a Unique Tourism Form. *International Journal of Tourism Research*, 2, 189-202.
- Çıracı H. ve Turgut, S. ve Kerimoğlu, E. (2008). Sürdürülebilir turizm gelişimi için bir yönetim modeli önerisi: Frig Vadisi örneği. *İtüdergisi/A, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7(2), 89-102.
- Çoban, B. ve Karakaya Y.E. (2010). Geleceği planlamada stratejik yönetim ve swot analizi: kavramsal yaklaşımlar. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 342-352.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Goeldner, C., McIntosh, R. W. and Brent Ritchie, J. R. (1999). *Tourism: principles, practices and philosophies*. London: Wiley Hetzer, D. (1965). *Environment, Tourism, Culture*. Washington D.C.: Island Press.
- Kaymaz, Ç.K. (2018). Artvin ilinin ekoturizm potansiyeli ve sürdürülebilir yönetimi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum.
- Kılıç, B. ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pastoral Vadi örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-56.
- Orams, M. B. (1995). Towards a more desirable form of eco tourism. *Tourism Management*, 16(1), 3-8.
- Özdemir, T., (2001). Afyon İli Termal Turizm Potansiyeli. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Özdemir, M.A. ve Tatar, S. (2014). Lake ışıklı management plan. (Ed. R. Efe) *Natural Environment and Culture in the Mediterranean Region*. England: Cambridge Scholars Publishing.
- Anonim. (2010). Özel çevre koruma bölgeleri biyolojik çeşitlilik araştırma ve doğal sit alanları (Afyon bölgesi). Afyonkarahisar Valiliği.

- Pratiwi, S. (2000). Understanding local community participation in ecotourism development: a critical analysis of select published literature. (Master of Science Thesis). USA: Michigan State University.
- Ross, S. and Wall, G. (1999). Ecotourism: towards congruence between theory and practice. *Tourism Management*, 20(1), 123-132.
- Sönmez V. ve Alacapınar, F.,G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (4.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- T.C. Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2018, 20 Kasım). T.C. Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri. Erişim adresi <http://www.mgm.gov.tr>. 20 Kasım 2018 tarihinde erişildi.
- Turoğlu, H., ve Özdemir, H. (2005). Bartın ilinin ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi. *Dağu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 97-116
- Tuik. (2020, 30 Ocak). Erişim adresi <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=101&locale=tr>. 30 Ocak 2020 tarihinde erişildi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020, 30 Ocak). Erişim adresi <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63509/gazligol-termal-turizm-merkezi.html>. 30 Ocak 2020 tarihinde erişildi.

Extended Abstract

Phrygians is an important civilization that has founded a brilliant state in Anadolu in the 7th century BC. Today the Phrygian region includes the entire cities of Afyonkarahisar, Ankara, Eskişehir, and part of Kütahya. Phrygians who had exhibited a particularly advanced civilization in history have left behind significant works, especially in the field of architecture. In that sense, the Phrygian Region is home to very significant historical and touristic assets. Assuming that it includes ecologic/cultural tourism activities; ecotourism can be defined as a protective, educational, and sustainable tourism activity that preserves the natural and cultural heritage and is aimed at developing the local public. This study is aimed at identifying the ecotourism potential of the Highland Phrygia that remains within the boundaries of İhsaniye town of Afyonkarahisar, making use of such potential and turning the place into a national and international arena for ecotourism. The activities related to ecotourism must be based on the principle of avoiding any damage to the Highland Phrygia ecosystem. Accordingly, it is very important to prepare a good and sustainable management plan. If the ecologic/cultural alternative tourism model can be implemented in the study site, it will be possible to make the place an important area of ecotourism at national and international levels.

Highland Phrygia, which is defined as the study site, is within the boundaries of İhsaniye town of Afyonkarahisar, located in the Inner Western Anatolia part of the Aegean Region. İhsaniye town is at 39°02' northern latitude and 30°25' eastern longitude. The study site covers an area of about 909 km². The part that remains within the boundaries of İhsaniye town of Afyonkarahisar of the Highland Phrygia which lies over Eskişehir, Kütahya and Afyonkarahisar provinces is a plateau with an altitude of 1250-1500 meters. The boundaries between high grounds and basin bottoms are often defined by tectonic lines, and such sites have started to rise, particularly since the Neogen and continued to do so during the Quaternary. Therefore the current elevations have actually been shaped in the Quaternary. Several alternatives have been identified in the study site within the scope of the ecologic/ cultural tourism model. These are ecologic village, flower and vegetable production in greenhouses, goat milk and goat cheese production, biogas energy production, trekking and cycling activities along the current Phrygian Way routes, photo safari, culture tours to the archeological ruins of Phrygian Region, wildlife observation, camping in tents and caravans, orienteering, panoramic viewing, scientific tour, rock climbing, nature training, horse rides, nature-themed festivals, ecologic tours, village market, Phrygian pottery workshop, Phrygian rug workshop and ensuring sustainable production by establishing a local cooperative where local people and especially women shall be employed. When the above mentioned ecologic/cultural tourism activities are implemented in the Highland Phrygia; an ecologic/cultural tourism model shall be established that does not harm the local ecosystem, respects the ecologic balance and makes economic and cultural contributions to the production activities of the local people. Ecotourism targets must be defined correctly, and ecotourism projects must be planned for such targets in order to realize ecotourism activities in the region. Ecotourism projects for the Highland Phrygia must be carried out by a multidisciplinary team with the necessary scientific and technical skills, supported by the public and private sector. The projects must be based on the main objectives of ecotourism, and special care must be exercised for controlling and monitoring in line with the basic principles in relation to the efficient implementation of the projects. Application of a proper ecotourism model in the region will result in the employment of the local people and improve the socio-cultural level of the public. This way, the local people will take greater than ever possession of the cultural heritage that already exists in the Phrygian region. Thus, the local people shall gain greater awareness for preserving the cultural heritage and be willing to play its part in the preservation of the cultural heritage. All kinds of approaches that are put into practice for protecting the Highland Phrygia, which is one of the rare sites in our country with its historical and geographical structure, and for transferring it to the next generations as a natural and cultural heritage may be successful not only with the support of public institutions and organizations but also with the effective participation of the local people.